

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก
: การตลาดนำการผลิต

จัดทำโดย นายกฤษณา ทองประเสริฐ
รหัส 9749

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2566

ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก : การตลาดนำการผลิต

จัดทำโดย นายกฤษณา ทองประเสริฐ
รหัส 9749

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

ลงชื่อ.....

(อาจารย์สุชาติ ไทยบรรเทา)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(อาจารย์วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

“เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ตลาดนำการผลิต” เป็นการดำเนินการขับเคลื่อนโดย 2 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ มีบทบาทในการเชื่อมโยงสนับสนุนสินค้าเชื่อมโยงระหว่างภาคความต้องการ และภาคการผลิตกับตลาดทั้งในและต่างประเทศ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ โดยสินค้าข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจและยุทธปัจจัยที่สำคัญของประเทศไทยได้มีการนำหลัก “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ตลาดนำการผลิต” มาใช้ในการกำหนดนโยบาย และบริหารจัดการสินค้าข้าวให้เหมาะสมสอดคล้องกับอุปสงค์อุปทานข้าวไทย โดยมุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ การพัฒนาข้าวพันธุ์ใหม่ การส่งเสริมและสร้างศักยภาพให้กลุ่มเกษตรกร ตลอดจนการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 61 – 62 ล้านไร่ ผลผลิตประมาณ 34 ล้านตันข้าวเปลือก เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจำนวน 4.6 ล้านครัวเรือน ซึ่งถือเป็นกลุ่มเกษตรกรกว่าร้อยละ 46 ของเกษตรกรในประเทศไทยที่มีประมาณ 10 ล้านครัวเรือน ในขณะที่ความต้องการใช้ข้าวอยู่ที่ประมาณ 28 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งจะเห็นว่าความต้องการใช้ข้าว (Demand) จะน้อยกว่าการผลิต (Supply) เกิด Over Supply ประมาณ 6 ล้านตันข้าวเปลือก โดยคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) เห็นชอบแผนการผลิตข้าว (Supply) มากกว่าความต้องการใช้ข้าว (Demand) ทุกปี แต่ในความเป็นจริงความต้องการใช้ข้าว (Demand) จะน้อยกว่าการผลิต (Supply) โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ที่มีการวางแผนการผลิตมากกว่าความต้องการใช้ประมาณร้อยละ 28 - 35 เนื่องจากการปลูกข้าวหอมมะลิเป็นวิถีชีวิตของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปลูกได้เพียงปีละ ๑ ครั้ง และมักประสบปัญหาภัยธรรมชาติ จึงไม่สามารถลดพื้นที่การเพาะปลูกได้

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ปัญหา และเสนอแนวทางการบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวในระยะยาวที่ให้สอดคล้องกับแนวคิด “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต 3 ด้าน คือ ด้านอุปทาน (Supply) ด้านอุปสงค์ (Demand) และด้านการบริหารจัดการ รายละเอียด ดังนี้

1) ด้านอุปทาน (Supply) : (1) ทบทวนการจัดทำข้อมูลผลผลิตและพื้นที่ปลูก การจัดเก็บข้อมูลผลผลิตและพื้นที่ปลูก ไม่สะท้อนข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน เนื่องจากแปลงนาแต่ละพื้นที่จะมีการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกัน จึงเสนอให้มีการใช้ข้อมูลจากฐานเดียวกัน (Single Big Data) ทบทวนการจัดเก็บข้อมูลด้านการผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่สะท้อนข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน (2) พื้นที่ปลูกข้าวมีปริมาณมากเกินไป ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตมีมากกว่าความต้องการบริโภค จึงเสนอให้มีการเพิ่มศักยภาพการเพาะปลูก/ลดพื้นที่ โดยจงใจให้เกษตรกรที่มีพื้นที่นาเกิน 10 ไร่ ให้ขุดบ่อจืดในพื้นที่นา และปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดแทนการปลูกข้าว และ (3) การนำไปใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ การนำข้าวเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์มีปริมาณน้อย เนื่องจากมีต้นทุนราคาสูงกว่าสินค้าทดแทนชนิดอื่น จึงเสนอให้มีการลดพื้นที่การปลูกข้าวหอมมะลิ

โดยการส่งเสริมการใช้ข้าว ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงประมาณ 1,200 – 1,500 กิโลกรัมต่อไร่ มีโปรตีนประมาณร้อยละ 9 เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์

2) ด้านอุปสงค์ (Demand) : (1) การบริโภคข้าวลดลงของประชากรในประเทศ เนื่องจากจำนวนประชากรไทยและอัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ย/คน/ปี ที่ลดลง จึงเสนอให้มีการรณรงค์กำหนดวันกินข้าวเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดวันบริโภคข้าว 1 วัน/สัปดาห์ (2) ราคาข้าวมีความผันผวน จึงเสนอให้มีการกำหนดตำแหน่งให้ข้าวหอมมะลิไทยเป็นอันดับ 1 ในตลาดข้าวระดับ Premium เพื่อยกระดับการบริโภคข้าวหอมมะลิไทยเป็นสินค้า Image of Life Style Product และ (3) ข้าวพื้นนุ่ม ประเทศคู่แข่งของไทยมีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวนุ่ม เพื่อแข่งกับกับข้าวหอมมะลิไทย เนื่องจากข้าวมีความนุ่ม มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และมีราคาถูกกว่าข้าวหอมมะลิ โดยข้าวพื้นนุ่มไม่สามารถแยกลักษณะทางกายภาพและการย้อมสีอาจเกิดปัญหาข้าวปลอมปนกับข้าวหอมมะลิได้ จึงเสนอให้มีการกำหนดมาตรฐานสินค้าข้าวพื้นนุ่ม เพื่อป้องกันการปลอมปนกับข้าวหอมมะลิ

3) บริหารจัดการตลาดกลางข้าวโดยใช้เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ด้วยการรวมกลุ่มเกษตรกรและร่วมกันบริหารจัดการตลาดกลางให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดศูนย์กลางการเรียนรู้ และเป็นช่องทางการซื้อ-ขาย เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการสินค้าข้าวทั้งระบบให้ประสบความสำเร็จ โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีที่นาเป็นของตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการตลาด จะเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างแท้จริง อีกทั้ง ยังช่วยให้สามารถรับรู้ความต้องการ และปัญหาที่ตรงประเด็น ทำให้การบริหารจัดการสินค้าข้าวทั้งระบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงเสนอให้มีการบริหารจัดการตลาดกลางข้าว โดยกลุ่มเกษตรกร ซึ่งมีการบริหารจัดการกลางให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด และบริหารจัดการตลาด เพื่อเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร 2 ระดับ คือ (1) ตลาดนัดข้าวเปลือก และ (2) ตลาดประมูลข้าวเปลือก

โดยจากการดำเนินการตามแนวทางข้างต้นสามารถลดอุปทานข้าวหอมมะลิได้ 0.507 ล้านตันข้าวเปลือก หรือ ลดลงร้อยละ 5.08 (จาก 9.98 ล้านตันข้าวเปลือก เป็น 9.473 ล้านตันข้าวเปลือก) และเพิ่มอุปสงค์ข้าวหอมมะลิได้ 0.538 ล้านตันข้าวเปลือก หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 (จาก 6.72 ล้านตันข้าวเปลือก เป็น 7.258 ล้านตันข้าวเปลือก) ซึ่งเมื่อกำหนดแล้วช่วยลด Over Supply ได้ 1.045 ล้านตันข้าวเปลือก (1.608 ล้านตันข้าวสาร) หรือ ลดลงร้อยละ 32.06

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส.1) รุ่นที่ 97 โดยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สุชาติ ไทยบรรเทา อาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่ม GP4 ที่ได้ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำแนวทางการศึกษา การแก้ไขและการพัฒนา รวมถึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ และอาจารย์วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการศึกษาเพิ่มเติม ทำให้รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

นอกจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณท่านอธิบดีวัฒนศักดิ์ เสือเอี่ยม อธิบดีกรมการค้าภายใน ที่ให้โอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมการค้าภายใน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลยุทธศาสตร์ แผนงาน และวิสัยทัศน์ของกรมฯ รวมถึงกรมการข้าว กรมวิชาการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำหรับข้อมูลที่ใช้สำหรับการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณสำนักงาน กพ. ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน ที่ได้จัดทำหลักสูตรที่มีประโยชน์ต่อการก้าวไปสู่ผู้บริหารระดับสูง และดูแลเอาใจใส่ผู้เข้ารับการอบรมด้วยดีตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม รวมถึงขอขอบคุณวิทยากรทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ แนวทางการพัฒนาตนเอง ที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดกับงานได้เป็นอย่างดี

กฤษณา ทองประเสริฐ

30 พฤษภาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	5
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	8
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	9
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	9
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	26
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	37
3. แผนพัฒนาตนเอง	39
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	39
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	39
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	40
บรรณานุกรม	41
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	43

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	เปรียบเทียบการกำหนดความต้องการใช้ แผนการผลิต และผลผลิตที่เพาะปลูก ปีการผลิต 2565/66	11
ตารางที่ 2	ปริมาณผลผลิต การบริโภค การค้า และสต็อกข้าวโลก ปี 2561/62 – 2565/66	12
ตารางที่ 3	ปริมาณการผลิตข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66	13
ตารางที่ 4	ปริมาณการบริโภคข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66	14
ตารางที่ 5	การส่งออกของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66	15
ตารางที่ 6	ปริมาณผลผลิตข้าวของไทย ปี 2561/62 – ปี 2565/66	15
ตารางที่ 7	ปริมาณผลผลิตและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวรายเดือน ปี 2565/66	16
ตารางที่ 8	ปริมาณการส่งออกข้าวไทยแยกตามชนิดข้าว ปี 2561 – 2565	17
ตารางที่ 9	ประเทศที่นำเข้าข้าวไทยแยกตามชนิดข้าว ปี 2564 และ 2565	17
ตารางที่ 10	ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ในประเทศ ปี 2562 – 2565	21
ตารางที่ 11	อัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ยต่อปี ตั้งแต่ปี 2561 – 2565	22
ตารางที่ 12	สรุปเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคล ที่ขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ปี 2565/66	25
ตารางที่ 13	จำนวนเกษตรกร เนื้อที่ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 2565/66 (รอบที่ 1) จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน	26
ตารางที่ 14	ข้อเสนอแนวทางการบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวในระยะยาวที่ให้สอดคล้อง กับแนวคิด “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต	29
ตารางที่ 15	ผลการดำเนินการตามแนวทางลดอุปทาน (Supply) และเพิ่มอุปสงค์ (Demand)	35
ตารางที่ 16	สรุปอุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ก่อนและหลังการดำเนินการ ตามแนวทางที่เสนอ	36

สารบัญญภาพ

แผนภาพที่ 1	โครงสร้างกรมการค้าภายใน	5
แผนภาพที่ 2	การแบ่งส่วนหน้าที่ของรองอธิบดี	6
แผนภาพที่ 3	ปริมาณการผลิตข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66	12
แผนภาพที่ 4	ปริมาณการบริโภคข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66	13
แผนภาพที่ 5	การส่งออกข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66	14
แผนภาพที่ 6	ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิเฉลี่ยที่โรงสีรับซื้อในส่วนภูมิภาค รายไตรมาส ปี 2561 - 2566 (เม.ย.)	23
แผนภาพที่ 7	จำนวนครุฑเรือนทั้งหมดในประเทศ ปี 2565	25
แผนภาพที่ 8	การกำหนดคุณภาพของตลาด	28

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ การรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก : การตลาดนำการผลิต

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

2.1.1 ความสำคัญของปัญหา

“เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ตลาดนำการผลิต” เป็นการดำเนินการ โดยความร่วมมือของสามฝ่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร มีการวางเป้าหมายให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรและอาหารคุณภาพของโลก ซึ่งขับเคลื่อนโดย 2 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ มีบทบาทในการเชื่อมโยงสนับสนุนสินค้าเชื่อมโยงระหว่างภาคความต้องการ และภาคการผลิตกับตลาดทั้งใน และต่างประเทศ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาสินค้าเกษตร ที่มีคุณภาพ ภายใต้แนวคิด “เกษตรทันสมัย” เช่น เกษตรปลอดภัย เกษตรนวัตกรรม ผลิตสินค้า ที่มีคุณภาพสูง สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ และเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ “หนึ่งสร้าง สามเพิ่ม” ได้แก่ (1) สร้างประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเกษตร และอาหารคุณภาพของโลก และ 3 เพิ่ม ได้แก่ (1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ (2) เพิ่มการขยายตัว ของ GDP ของประเทศในภาพรวม และ (3) เพิ่มรายได้ของเกษตรกรและผู้ประกอบการไทยทุกระดับ

สำหรับสินค้าข้าว นับเป็นธัญพืชและทรัพยากรอาหารที่สำคัญของโลก ประชากรโดยเฉพาะ ในกลุ่มประเทศแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงในทวีปแอฟริกาอีกหลายประเทศนิยมบริโภคข้าว เป็นอาหารหลัก อีกทั้ง ความต้องการของตลาดในอนาคตมีความซับซ้อนมากขึ้นจากสังคมเมืองที่เติบโต ดังนั้น ข้าวจึงเป็นพืชเศรษฐกิจและยุทธปัจจัยที่สำคัญของประเทศไทยมีการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นรายใหญ่ของโลก ซึ่งสินค้าข้าว มีการนำหลัก “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ตลาดนำการผลิต” มาใช้ ในการกำหนดนโยบาย และบริหารจัดการสินค้าข้าวให้เหมาะสมสอดคล้องกับอุปสงค์อุปทานข้าวไทย โดยมุ่งเน้น การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ การพัฒนาข้าวพันธุ์ใหม่ การส่งเสริมและสร้างศักยภาพ ให้กลุ่มเกษตรกร ตลอดจนการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 61 – 62 ล้านไร่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งใน เขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน มีผลผลิตประมาณ 34 ล้านตันข้าวเปลือก จากข้อมูล การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวของกรมส่งเสริมการเกษตร ปีการผลิต 2563/64 มีจำนวน 4.6 ล้านครัวเรือน ซึ่งถือเป็นกลุ่มเกษตรกรกว่าร้อยละ 46 ของเกษตรกรในประเทศไทยที่มีประมาณ 10 ล้านครัวเรือน ในขณะที่ความต้องการใช้ข้าวอยู่ที่ประมาณ 28 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งจะเห็นว่าความ ต้องการใช้ข้าว (Demand) จะน้อยกว่าการผลิต (Supply) เกิด Over Supply ประมาณ 6 ล้านตันข้าวเปลือก ดังนั้น ปัญหาในการบริหารจัดการสินค้าข้าวที่ผ่านมา คือ การวางแผนการผลิตข้าว (Supply) ยังไม่

สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) เห็นชอบแผนการผลิตข้าว (Supply) มากกว่าความต้องการใช้ข้าว (Demand) ทุกปี **แต่ในความเป็นจริงความต้องการใช้ข้าว (Demand) จะน้อยกว่าการผลิต (Supply)** ดังนั้น ทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศ จึงต้องมีนโยบายและมาตรการเพื่อเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทั้งในระยะสั้นและแผนในระยะยาว ซึ่งมีการขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการนโยบาย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และกรรมการภายใน เป็นฝ่ายเลขานุการ ปัจจุบันใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวแห่งชาติ (นบข.)”

โดยที่ผ่านมารัฐบาลได้มีการวางแผนกำหนดความต้องการใช้ข้าว (Demand) ซึ่งเริ่มกำหนดขึ้นเป็นครั้งแรกในปีการผลิต 2559/60 จัดทำโดยคณะทำงานวางแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ซึ่งกรรมการภายในเป็นคณะทำงานและเลขานุการ มีหน้าที่กำหนดความต้องการใช้ข้าว (Demand) เพื่อนำไปวางแผนการผลิตข้าว (Supply) ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายใต้การบริหารจัดการตลาดนำการผลิต (Demand Driven) ซึ่งที่ผ่านมามีคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) เห็นชอบแผนการผลิตข้าว (Supply) มากกว่าความต้องการใช้ข้าว (Demand) ทุกปี แต่ในความเป็นจริงความต้องการใช้ข้าว (Demand) จะน้อยกว่าการผลิต (Supply) ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาได้มีการประมาณการว่าผลผลิตข้าวเปลือก จะมีประมาณ 30 – 34 ล้านตันข้าวเปลือก เมื่อสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้ว จะได้ประมาณ 21 – 22 ล้านตัน ส่งออกประมาณ 9 – 10 ล้านตัน บริโภคภายในประเทศ ประมาณ 10 ล้านตัน ส่วนที่เหลือจะใช้เพื่อทำพันธุ์และใช้ในอุตสาหกรรม ต่อมาในปีการผลิต 2563/64 การวางแผนกำหนดความต้องการใช้ข้าว (Demand) ได้จัดทำขึ้น โดยกรรมการภายใน ซึ่งได้มีการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย สมาคมโรงสีข้าวไทย สมาคมผู้ประกอบการข้าวถุงไทย เพื่อร่วมกันจัดทำแผนการกำหนดความต้องการใช้ข้าว สำหรับการบริโภค การใช้ในอุตสาหกรรม การส่งออก และการใช้ทำเมล็ดพันธุ์ตามแนวทางการตลาดนำการผลิต (Demand Driven)

ด้านการผลิตข้าว (Supply) เกษตรกรมักเพาะปลูกเกินแผนการผลิตที่กำหนดไว้ จึงทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวเกินความต้องการใช้ของตลาด หรือเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลผลิตข้าวมีแนวโน้มประสบปัญหาราคาคงต่ำ

กรรมการภายใน กำหนดความต้องการใช้ข้าว (Demand) โดยพิจารณาจากความต้องการใช้ข้าวด้านการตลาด ได้แก่ ความต้องการใช้ข้าวเพื่อการบริโภคภายในประเทศ (เมล็ดพันธุ์ บริโภคทั่วไป อุตสาหกรรม) และความต้องการใช้ข้าวเพื่อการส่งออก ซึ่งกรรมการภายใน จะนำความต้องการใช้ข้าว ไปใช้กำหนดวางแผนการผลิตข้าวต่อไป ซึ่งในทุก ๆ ปี มักมีการกำหนดแผนการผลิตข้าว (Supply) มากกว่าความต้องการใช้ข้าว (Demand) ประมาณร้อยละ 7 - 14 โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ที่มีการวางแผนการผลิตมากกว่าความต้องการใช้ประมาณร้อยละ 28 - 35 โดยกรรมการภายในให้เหตุผลว่า การปลูกข้าวหอมมะลิเป็นวิถีชีวิตของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปลูกได้เพียงปีละ ๑ ครั้ง และมักประสบปัญหาภัยธรรมชาติ จึงไม่สามารถลดพื้นที่การเพาะปลูกได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ฤดูกาลเพาะปลูกจริง สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจะเป็นผู้เก็บรวบรวมสถิติและสำรวจผลผลิตที่เกษตรกรเพาะปลูกได้จริง โดยพิจารณาจากพื้นที่เพาะปลูกเป็นหลัก ซึ่งปรากฏว่า ผลผลิตที่สำรวจได้ มีมากกว่าความต้องการใช้มากถึงประมาณร้อยละ 10 - 23 ซึ่งมักเป็นปัญหาทำให้ผลผลิตข้าวเกินความต้องการใช้ของตลาด หรือเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลผลิตข้าวมีแนวโน้มประสบปัญหาราคาคงต่ำ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการกำหนดความต้องการใช้ แผนการผลิต และผลผลิตที่เพาะปลูก ปีการผลิต 2565/66

หน่วย : ล้านตันข้าวเปลือก

รายการ	ปีการผลิต 2565/66			△% (1)/(2)	△% (1)/(3)
	การกำหนดความต้องการใช้ข้าว (1) ^{1/}	การกำหนดแผนการผลิตข้าว (2) ^{2/}	ผลผลิตเพาะปลูกจริง (3) ^{3/}		
1. ข้าวหอมมะลิ	6.72	9.10	9.98	35.42	48.51
2. ข้าวหอมไทย	1.76		1.82	-	3.41
3. ข้าวเจ้า	12.92		15.48	-	19.81
4. ข้าวเหนียว	6.08		6.78	-	11.51
5. ข้าวเฉพาะ (ข้าวคุณภาพสูง, ข้าวสี)	0.17		-	-	-
รวม	27.65	30.03	34.05	8.50	23.15

ที่มา : ^{1/} การประชุมกำหนดความต้องการใช้ข้าว ปีการผลิต 2565/66 ณ วันที่ 21 มีนาคม 2566

^{2/} การประชุมคณะกรรมการนโยบายและการบริหารข้าวแห่งชาติด้านการผลิต ครั้งที่ 1/2565 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2565

^{3/} สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ณ เดือนมกราคม 2566

จากสาเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการในการดูแลรักษาเสถียรภาพราคาข้าวไม่ให้ตกต่ำ สร้างความเข้มแข็งให้กับชาวนา และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน โดยตั้งแต่ฤดูกาลผลิต 2557/58 เป็นต้นมา รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและระบบการค้าการตลาดข้าวของประเทศในระยะยาว เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง ซึ่งมีแนวโน้มการพัฒนาการผลิตและการค้าข้าวในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น ปลดปล่อยกลไกตลาดข้าวเป็นไปอย่างเสรีอย่างแท้จริง และหันมามุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหาเกษตรกรอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวคิด “เกษตรกรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ตลาดนำการผลิต” ดังนั้น เพื่อให้การบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอุปสงค์อุปทานข้าวไทย จึงได้จัดทำรายงานศึกษาการรักษาสถียรภาพราคาข้าวเปลือก : การตลาดนำการผลิต เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการอุปสงค์อุปทานให้มีความสอดคล้องกัน นำไปสู่ราคาที่มีเสถียรภาพ สร้างความมั่นคงของรายได้ให้กับเกษตรกร และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ อันเป็นผลดีต่อทั้งเกษตรกร ผู้ประกอบการข้าวไทย และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน

2.1.2 สถานการณ์ผลิต และการตลาดข้าวโลก และข้าวไทย

1) สถานการณ์ข้าวโลก

1.1) สถานการณ์ภาพรวม

ตารางที่ 2 ปริมาณผลผลิต การบริโภค การค้า และสต็อกข้าวโลก ปี 2561/62 – 2565/66

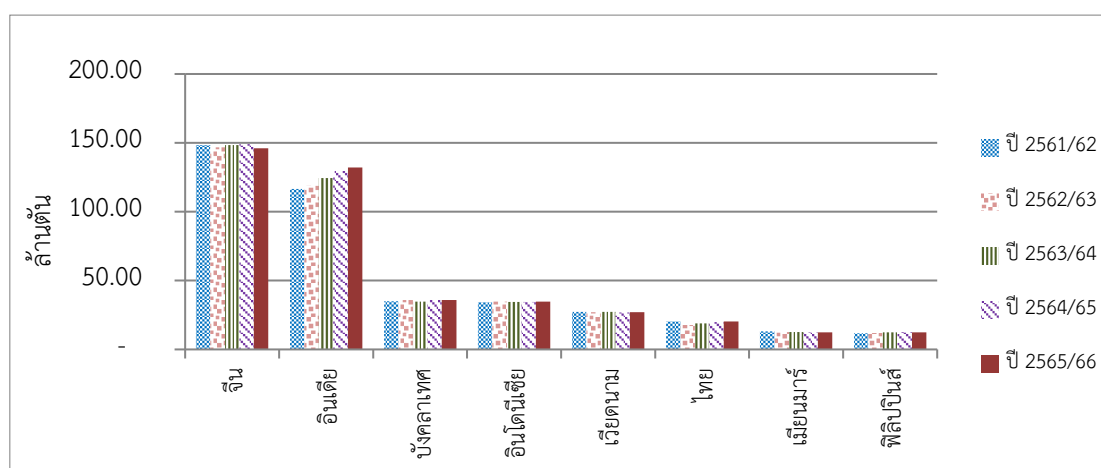
หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

รายการ	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64	ปี 2564/65 (1)	ปี 2565/66 (2)	Δ% (2)/(1)
ผลผลิต	498.23	498.94	509.32	513.97	509.83	-0.81
การบริโภค	485.05	493.84	503.36	519.18	519.95	0.15
การค้า	43.92	45.37	52.06	56.15	55.04	-1.98
สต็อกปลายปี	177.59	182.69	188.65	183.44	173.33	-5.51

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนมีนาคม 2566

1.2) การผลิตข้าวโลก ผลผลิตข้าวโลกมีประมาณ 500 ล้านตัน โดยปี 2565/66 คาดว่า จะมีผลผลิตข้าวโลกประมาณ 509.83 ล้านตัน ลดลงจากปี 2564/65 ซึ่งมีปริมาณ 513.97 ล้านตัน หรือลดลงร้อยละ 0.81 โดยจีนมีปริมาณผลผลิตมากที่สุดที่ 145.95 ล้านตัน รองลงมา ได้แก่ อินเดีย 132.00 ล้านตัน บังกลาเทศ 35.85 ล้านตัน อินโดนีเซีย 34.60 ล้านตัน เวียดนาม 27.00 ล้านตัน และไทย 20.20 ล้านตัน

แผนภาพที่ 3 ปริมาณการผลิตข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2564

ตารางที่ 3 ปริมาณการผลิตข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66

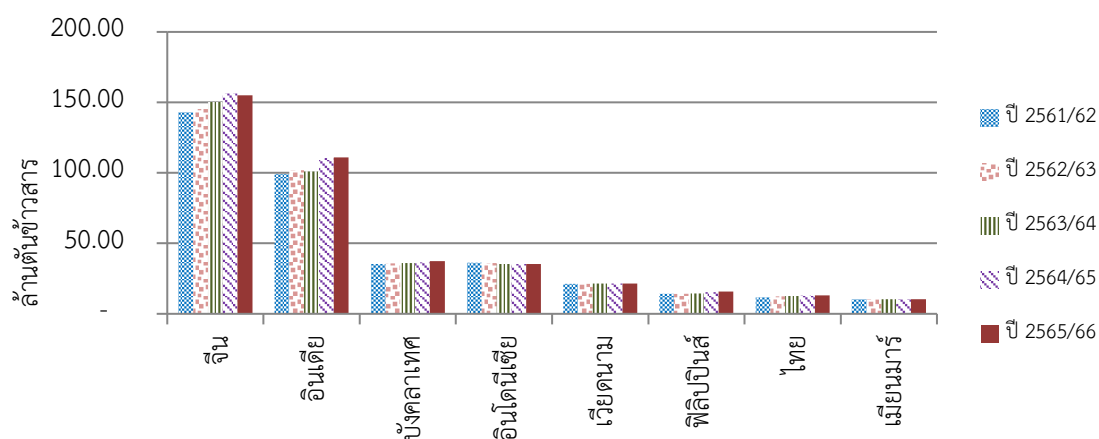
หน่วย: ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	การผลิตข้าวโลก					
	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64	ปี 2564/65 (1)	ปี 2565/66 (2)	Δ% (2)/(1)
จีน	148.49	146.73	148.30	148.99	145.95	-2.04
อินเดีย	116.48	118.87	124.37	129.47	132.00	1.95
บังกลาเทศ	34.91	35.85	34.60	35.85	35.85	-
อินโดนีเซีย	34.20	34.70	34.50	34.50	34.60	0.29
เวียดนาม	27.34	27.10	27.38	26.77	27.00	0.86
ไทย	20.34	17.66	18.86	19.88	20.20	1.61
เมียนมาร์	13.20	12.65	12.60	12.35	12.50	1.21
ฟิลิปปินส์	11.73	11.93	12.42	12.54	12.41	-1.04
อื่นๆ	91.53	93.46	96.29	93.62	89.32	-4.59
รวม	498.23	498.94	509.32	513.97	509.83	-0.81

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนมีนาคม 2566

1.3) การบริโภคข้าวโลก ในปี 2565/66 คาดว่าจะมีความต้องการบริโภคข้าวโลกประมาณ 519.95 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2564/65 ซึ่งมีปริมาณ 519.18 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.15 โดยประเทศที่มีแนวโน้มการบริโภคเพิ่มขึ้น ได้แก่ อินเดีย บังกลาเทศ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และไทย

แผนภาพที่ 4 ปริมาณการบริโภคข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนมีนาคม 2566

ตารางที่ 4 ปริมาณการบริโภคข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66

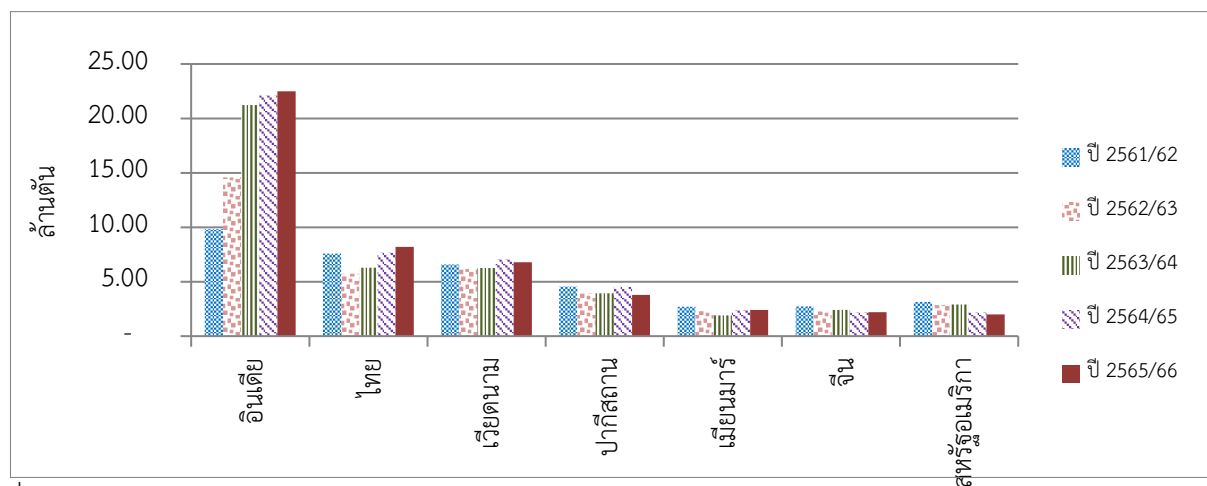
หน่วย: ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	การบริโภคข้าวโลก					
	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64	ปี 2564/65 (1)	ปี 2565/66 (2)	$\Delta\%$ (2)/(1)
จีน	142.92	145.23	150.29	156.36	154.95	-0.90
อินเดีย	99.16	101.95	101.05	110.45	111.00	0.50
บังคลาเทศ	35.40	35.70	36.10	36.50	37.30	2.19
อินโดนีเซีย	36.30	36.00	35.40	35.30	35.25	-0.14
เวียดนาม	21.20	21.25	21.45	21.50	21.55	0.23
ฟิลิปปินส์	14.10	14.30	14.45	15.40	15.75	2.27
ไทย	11.80	12.30	12.70	12.80	13.00	1.56
เมียนมาร์	10.25	10.40	10.40	10.40	10.30	-0.96
อื่นๆ	113.92	116.71	121.52	120.47	120.85	0.32
รวม	485.05	493.84	503.36	519.18	519.95	0.15

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนมีนาคม 2566

1.4) การส่งออกข้าวโลก ปริมาณการส่งออกข้าวของโลกในปี 2565/66 คาดว่าจะมีปริมาณ 55.04 ล้านตัน ลดลงจากปี 2564/65 ซึ่งมีปริมาณ 56.15 ล้านตัน หรือ ลดลงร้อยละ 1.98 โดยคาดว่าไทยจะมีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 8.20 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาที่ 7.68 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.77 ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนการส่งออกข้าวในตลาดโลกร้อยละ 6.74 โดยประเทศผู้ส่งออกสำคัญ ได้แก่ อินเดีย ไทย เมียนมา และจีน มีแนวโน้มส่งออกเพิ่มขึ้น ส่วนเวียดนาม และปากีสถาน มีแนวโน้มส่งออกลดลง

แผนภาพที่ 5 การส่งออกข้าวของประเทศที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนมีนาคม 2566

ตารางที่ 5 การส่งออกของประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญ ปี 2561/62 – 2565/66

หน่วย: ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	การส่งออกข้าวโลก					
	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64	ปี 2564/65 (1)	ปี 2565/66 (2)	$\Delta\%$ (2)/(1)
อินเดีย	9.81	14.58	21.24	22.12	22.50	1.72
ไทย	7.57	5.72	6.28	7.68	8.20	6.77
เวียดนาม	6.58	6.17	6.27	7.05	6.80	-3.55
ปากีสถาน	4.55	3.93	3.93	4.53	3.80	-16.11
เมียนมาร์	2.70	2.30	1.90	2.37	2.40	1.27
จีน	2.72	2.27	2.41	2.17	2.20	1.38
สหรัฐอเมริกา	3.14	2.86	2.92	2.18	2.00	-8.26
อื่น ๆ	6.85	7.55	7.11	8.05	7.14	-11.30
รวม	43.92	45.37	52.06	56.15	55.04	-1.98

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) ณ เดือนมีนาคม 2566

2) สถานการณ์ข้าวไทย

2.1) การผลิตข้าวไทย ผลผลิตข้าวของไทยทั้งนาปีและนาปรัง จะมีประมาณ 30 – 32 ล้านตันข้าวเปลือก โดยในปี 2565/66 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดว่าผลผลิตรวมทั้งประเทศมีประมาณ 34.05 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2564/65 ที่มีปริมาณผลผลิต 32.98 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.24 **ข้าวนาปี** (รอบที่ 1) ปี 2565/66 มีปริมาณผลผลิต 26.70 ล้านตัน ลดลงจากปี 2564/65 ที่มีปริมาณผลผลิต 26.81 ล้านตัน หรือลดลงร้อยละ 0.41 **ข้าวนาปรัง** (รอบที่ 2) ปี 2565/66 มีปริมาณผลผลิต 7.35 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2564/65 ที่มีปริมาณผลผลิต 6.17 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.12 ซึ่งปี 2565/66 ในฤดูนาปรังมีปริมาณน้ำเพาะปลูกมากกว่า ปี 2564/65 จึงทำให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 6 ปริมาณผลผลิตข้าวของไทย ปี 2561/62 – ปี 2565/66

หน่วย: ล้านตันข้าวเปลือก

ผลผลิต	ปี 2561/62	ปี 2562/63	ปี 2563/64	ปี 2564/65 (1)	ปี 2565/66 (2)	$\Delta\%$ (2)/(1)
รวมทั้งประเทศ	32.35	28.62	31.73	32.98	34.05	3.24
รอบที่ 1	25.18	24.07	26.42	26.81	26.70	-0.41
รอบที่ 2	7.17	4.55	5.31	6.17	7.35	19.12

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ณ เดือนมกราคม 2566

ทั้งนี้ ข้าวนาปี (รอบที่ 1) เกษตรกรจะเริ่มเพาะปลูกตั้งแต่เดือนเมษายน 2565 เป็นต้นไป และเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่เดือนสิงหาคม - เมษายน โดยผลผลิตจะออกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ของทุกปี ขณะที่ข้าวนาปรัง (รอบที่ 2) เพาะปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน เป็นต้นไป และเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - ตุลาคม โดยผลผลิตจะออกมากในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน

ตารางที่ 7 ปริมาณผลผลิตและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวยาวรายเดือน ปี 2565/66

หน่วย: ล้านตันข้าวเปลือก										
รายการ	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	รวม
รวมทั้งประเทศ	2.56	10.76	10.33	21.37	4.35	1.29	0.33	0.09	0.08	34.05
นาปี	1.72	2.09	2.45	17.34	2.44	0.38	0.14	0.05	0.08	26.70
(ร้อยละ)	(6.44)	(7.84)	(9.17)	(64.95)	(9.13)	(1.44)	(0.54)	(0.20)	(0.29)	(100.00)
นาปรัง	0.84	8.67	7.88	4.03	1.92	0.91	0.19	0.04	0.01	7.35
(ร้อยละ)	(11.49)	(32.47)	(29.51)	(15.08)	(7.18)	(3.39)	(0.71)	(0.15)	(0.02)	(100.00)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ณ เดือนมกราคม 2566

2.2) การส่งออกข้าวไทย ปี 2565 มีการส่งออกข้าวทั้งสิ้นประมาณ 7.69 ล้านตัน ขณะที่กำหนดเป้าหมายส่งออกข้าวไว้ที่ 7.5 ล้านตัน โดยปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นจากเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีปัจจัยบวกจาก (1) ค่าเงินบาทโดยเฉลี่ยอ่อนค่ากว่าปีที่ผ่านมา (เฉลี่ยอยู่ที่ 35.23 บาทต่อเหรียญสหรัฐ อ่อนค่าลงร้อยละ 9.51 จากปี 2564 ซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ 32.17 บาทต่อเหรียญสหรัฐ) ส่งผลให้ราคาส่งออกข้าวไทยแข่งขันได้ในตลาดโลก (2) ปัญหาต้นทุนส่งสินค้าและค่าระวางเรือลดลง และ (3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเริ่มฟื้นตัว โดยมีการส่งออกข้าวขาวมากเป็นอันดับหนึ่ง ปริมาณ 3.72 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 48.37 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด โดยข้าวขาวส่วนใหญ่จะส่งออกไปยังประเทศอิรัก จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา แองโกลา โมซัมบิก และฟิลิปปินส์ เป็นต้น

สำหรับปี 2566 สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย คาดว่าจะส่งออกข้าวได้ประมาณ 8 ล้านตัน ใกล้เคียงกับปี 2565 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกเริ่มฟื้นตัว และปริมาณผลผลิตข้าวไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ปริมาณผลผลิตข้าวโลกมีแนวโน้มลดลงเพราะพื้นที่เพาะปลูกข้าวของประเทศผู้ผลิตสำคัญเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ซึ่งอาจส่งผลให้ข้าวไทยเป็นที่ต้องการของตลาดโลกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การส่งออกข้าวไทยในปี 2566 อาจมีความท้าทายมากกว่าในปี 2565 ด้วยปริมาณธัญพืชในตลาดโลกมีแนวโน้มกลับมาสูงขึ้นซึ่งจะส่งผลให้หลายประเทศลดปริมาณการนำเข้าข้าวลงโดยเฉพาะอิรัก ที่ต้องการนำเข้าข้าวสาลีมากกว่าข้าวสาร และจากปัจจัยค่าเงินบาทต่อเหรียญสหรัฐ ที่มีแนวโน้มแข็งค่าขึ้น และมีความผันผวนซึ่งจะส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาของข้าวไทยลดลง รวมทั้งสถานการณ์เศรษฐกิจโลกและประเทศคู่ค้าที่อาจจะมีกำลังซื้อลดลงจากปัญหาเงินเฟ้อ

ตารางที่ 8 ปริมาณการส่งออกข้าวไทยแยกตามชนิดข้าว ปี 2561 - 2565

หน่วย: ล้านตันข้าวสาร

ชนิดข้าว	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565
ข้าวขาว	5.83	3.17	1.90	2.41	3.72
ข้าวหนึ่ง	2.71	2.23	1.45	1.52	1.51
ข้าวหอมมะลิไทย	1.66	1.41	1.45	1.43	1.57
ข้าวหอมไทย	0.45	0.51	0.57	0.55	0.48
ข้าวเหนียว	0.39	0.22	0.28	0.31	0.35
ข้าวกล้อง	0.06	0.04	0.08	0.07	0.07
รวมทั้งหมด	11.09	7.58	5.73	6.30	7.69

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ ณ เดือนมกราคม 2566

ตารางที่ 9 ประเทศที่นำเข้าข้าวไทยแยกตามชนิดข้าว ปี 2564 และ 2565

ชนิดข้าว	ปริมาณการส่งออก		%Δ	สัดส่วน ปี 2565 (%)	ประเทศนำเข้าข้าวที่สำคัญ
	ปี 2564	ปี 2565			
ข้าวขาว	2.41	3.72	54.36	48.37	อิรัก จีน ญี่ปุ่น อังโกลา ฟิลิปปินส์ โมซัมบิก มาเลเซีย แคนเมอรูน ปาปัวนิวกินี สหรัฐอเมริกา
ข้าวหอมมะลิไทย	1.52	1.51	-0.66	19.64	สหรัฐอเมริกา เซเนกัล จีน ฮองกง แคนาดา สิงคโปร์ โคอติวัลร์ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย เยเมน
ข้าวหนึ่ง	1.43	1.57	9.79	20.42	แอฟริกาใต้ เบนิน เยเมน บังกลาเทศ แคนเมอรูน ไนเจอร์ รัสเซีย แอลจีเรีย เลบานอน โมร็อกโก
ข้าวหอมไทย	0.55	0.48	-12.73	6.24	สหรัฐอเมริกา เซเนกัล ฮองกง จีน สิงคโปร์ ออสเตรเลีย มอริเตเนีย อิสราเอล แคนาดา เนเธอร์แลนด์
ข้าวเหนียว	0.31	0.35	12.90	4.55	จีน อินโดนีเซีย ลาว สหรัฐอเมริกา เวียดนาม ญี่ปุ่น ใต้หวัน ฮองกง เบลเยียม สิงคโปร์
ข้าวกล้อง	0.07	0.07	0.00	0.91	เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ฮองกง ออสเตรเลีย อิตาลี เรอูนียง จีน สเปน แคนาดา
รวม	6.30	7.69	22.06	100.00	

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ ณ เดือนมกราคม 2564

2.3) การดำเนินโครงการและมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

การดำเนินโครงการและมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ภายใต้ภารกิจ กรมการค้าภายใน โดยมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น รายละเอียดดังนี้

(1) การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

รัฐบาลได้ดำเนินโครงการและมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2565/66 รอบที่ 1 โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าว รอบที่ 2 (นาปรัง) มีประมาณร้อยละ 10 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการและมาตรการของภาครัฐรอบที่ 1 (นาปี) แล้ว รายละเอียดดังนี้

1.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2565/66 เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับต้นทุนการผลิต โดยไม่เป็นการแทรกแซงกลไกตลาด ซึ่งการกำหนดราคาประกันรายได้ กำหนดจากต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รวมต้นทุนค่าขนส่งของเกษตรกรมายังจุดรับซื้อ และบวกกำไรในแต่ละชนิดข้าวที่เกษตรกรควรจะได้รับแล้ว โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ได้แก่ เกษตรกร เอกชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณาราคาเป้าหมายให้เป็นที่ยอมรับกันทุกฝ่าย ซึ่งรัฐบาลจะประกันรายได้ให้แก่เกษตรกร ได้แก่ (1) ข้าวเปลือกหอมมะลิ ต้นละ 15,000 บาท (2) ข้าวเปลือกหอมมะลินอกพื้นที่ ต้นละ 14,000 บาท (3) ข้าวเปลือกเจ้า ต้นละ 10,000 บาท (4) ข้าวเปลือกหอมปทุมธานี ต้นละ 11,000 บาท และ (5) ข้าวเปลือกเหนียว ต้นละ 12,000 บาท โดยคณะกรรมการกำกับดูแลและกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ประกาศเกณฑ์กลางอ้างอิงทุก 7 วัน (ทุกวันศุกร์) รวม 33 งวด สำหรับงวดที่ 1 เริ่มในวันที่ 14 ตุลาคม 2565 สำหรับเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวก่อนวันที่ 15 ตุลาคม 2565 และประกาศเกณฑ์กลางอ้างอิงงวดสุดท้าย วันที่ 26 พฤษภาคม 2566 สำหรับเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวจนถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2566

1.2 มาตรการคู้ขนานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่ออุดหนุนอุปทานในช่วงที่ข้าวเปลือกออกสู่ตลาดมากเพื่อรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก ซึ่งจะส่งผลให้ราคาข้าวมีเสถียรภาพช่วยให้รัฐบาลประหยังบประมาณในการชดเชยตามโครงการประกันรายได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี เป้าหมาย 2.5 ล้านตันข้าวเปลือก โดย ธ.ก.ส. ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเพื่อเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉาง ระยะเวลา 1 - 5 เดือน และให้ค่าฝากเก็บกรณีชาวนาเก็บเอง ต้นละ 1,500 บาท ถ้าฝากเก็บที่สถาบัน สหกรณ์จะได้รับค่าฝากเก็บต้นละ 1,000 บาท และเกษตรกรได้รับต้นละ 500 บาท

2) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร เป้าหมาย 1 ล้านตันข้าวเปลือก โดยให้สินเชื่อกับสถาบันเกษตรกรเพื่อรับซื้อข้าวจากเกษตรกรเพื่อจำหน่ายและ/หรือแปรรูป โดยรัฐบาลชดเชยดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 3 และสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการฯ รับภาระดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 1

3) โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก เป้าหมาย 4 ล้านตันข้าวเปลือก โดยผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการฯ ต้องเก็บสต็อกข้าวไว้เป็นระยะเวลา 2 - 6 เดือน นับแต่วันที่รับซื้อ และรัฐบาลชดเชยดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 3

(2) มาตรการช่วยเหลือต้นทุนการผลิต

โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ช่วยให้เกษตรกรมีกำลังใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว โดยช่วยเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2565/66 ในอัตราไร่ละ 1,000 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 20 ไร่ มีจำนวนเกษตรกรเป้าหมาย 4.678 ล้านครัวเรือน วงเงิน 55,083.09 ล้านบาท

(3) มาตรการเสริม

(3.1) ตลาดนัดข้าวเปลือก เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรม ในการขายข้าวเปลือก ทั้งในเรื่องราคา น้ำหนัก ที่เป็นธรรม เหมาะสม การวัดความชื้น การหักสิ่งเจือปน มีช่องทางการขายของตนเอง ได้รับความรู้นำไปพัฒนายกระดับการซื้อขายได้อย่างเหมาะสม มีอำนาจต่อรอง ราคามากขึ้น และสามารถปรับปรุงคุณภาพข้าวให้ตรงกับความต้องการของตลาด โดยมีผลการดำเนินการ ที่ผ่านมา ดังนี้

- ปี 62/63 เป้าหมาย 19 จว. 37 ครั้ง จัดแล้ว 3 จว. 4 ครั้ง
- ปี 63/64 เป้าหมาย 19 จว. 30 ครั้ง จัดแล้ว 11 จว. 20 ครั้ง
- ปี 64/65 เป้าหมาย 19 จว. 30 ครั้ง จัดแล้ว 30 จว. 51 ครั้ง
- ปี 65/66 เป้าหมาย 19 จว. 30 ครั้ง จัดแล้ว 22 จว. 38 ครั้ง
- เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้สูงกว่าราคาตลาดทั่วไป ต้นละ 100 บาท ขึ้นไป

(3.2) เพิ่มศักยภาพโรงสี โดยจัดทำระบบมาตรฐาน GMP แล HACCP ให้โรงสี ซึ่ง ผลการดำเนินการที่ผ่านมา ดังนี้

- ปี 62/63 ผลดำเนินการ 30 ราย ตามเป้าหมาย
- ปี 63/64 ผลดำเนินการ 10 ราย ตามเป้าหมาย
- ปี 64/65 ผลดำเนินการ 10 ราย ตามเป้าหมาย
- ปี 65/66 เป้าหมาย 10 ราย คาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ มิ.ย.66

(3.3) พัฒนาการผลิตและการค้าของโรงสี โดยการอบรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ การผลิตและการตลาดโรงสี

- ปี 62/63 เป้าหมาย 600 ราย ดำเนินการ 705 ราย
- ปี 63/64 เป้าหมาย 400 ราย ดำเนินการ 503 ราย
- ปี 64/65 เป้าหมาย 300 ราย ดำเนินการ 200 ราย

- ปี 65/66 เป้าหมาย 300 ราย คาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ มิ.ย.66

(3.4) **จำหน่ายข้าวเหนียวบรรจุถุง ลดภาระค่าครองชีพ** ในปี 62/63 เป้าหมาย 300 ตัน จำหน่ายได้ 301 ตัน (86,539 ถุง)

(3.5) **เปิดจุดรับซื้อข้าวเหนียว** (ในภาคเหนือ) ในปี 64/65 เป้าหมาย 20,000 ตัน รับซื้อ 20,105 ตัน ใน 13 จุด (7 จังหวัด)

(3.6) **จับคู่ช่วย “หมู – ข้าว”** ช่วยระบายข้าวของโรงสี ยกระดับราคาข้าว ในช่วงราคาตกต่ำ และช่วยลดต้นทุนการผลิตและการจัดหาวัตถุดิบให้ผู้เลี้ยงสัตว์ เป้าหมาย 150,000 ตัน จับคู่ผู้ซื้อ 22 ราย ผู้ขาย 53 ราย ปริมาณ 284,803 ตัน

(3.7) **พาณิชย์ลดราคา! ช่วยประชาชน Lot 19 “ข้าวถูกราคาประหยัด”** ช่วยลดค่าครองชีพให้กับประชาชน โดยจำหน่ายข้าวสารถูกราคาถูก ลดราคาสูงสุด 48% เฉลี่ย 5 – 100 บาทต่อถุง เริ่มเฟส 1 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2565 ผู้ประกอบการเข้าร่วม 228 ยี่ห้อ จำนวน 1.5 ล้านกิโลกรัม หรือ 1,500 ตัน โดยเปิดจุดจำหน่ายทั่วประเทศรวม 703 จุด

(3.8) **พาณิชย์เดินหน้า “อมก๋อยโมเดล @เชียงใหม่ สินค้าข้าวเหนียว”** เชื่อมโยงเจรจาซื้อขายข้าวเหนียวผ่านตลาดข้อตกลง ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ปริมาณทำสัญญารวม 35,000 ตัน รับซื้อไม่ต่ำกว่า 12,000 บาท/ตัน

(3.9) **รณรงค์บริโภคข้าวไทย เพื่อ สร้างการรับรู้คุณประโยชน์ของข้าวชนิดต่างๆ และรณรงค์ส่งเสริมการบริโภคข้าว** โดยการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์รณรงค์บริโภคข้าวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ย. 65 - ก.พ. 66 ให้กับประชาชนทั่วไปและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ตามห้างสรรพสินค้า สถานที่ที่ได้รับความนิยม อาทิ ตลาดนัดสวนจตุจักร สวนลุมพินี มาบุญครอง รวมทั้งสถานศึกษา กิจกรรมประกอบด้วย นิทรรศการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์ของข้าวไทยสายพันธุ์ต่างๆ การประกวดหุงข้าวหลากหลายชนิด เป็นต้น

2.1.3 ความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา

จากข้อเท็จจริงด้านการผลิตและการตลาดข้าวข้างต้น พบปัญหาในการบริหารจัดการสินค้าข้าว ที่ผ่านมาที่ส่งผลให้ราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพ คือ การวางแผนการผลิตข้าว (Supply) ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ (Demand) ของตลาด โดยคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) เห็นชอบแผนการผลิตข้าว (Supply) มากกว่าความต้องการใช้ข้าว (Demand) ทุกปี แต่ในความเป็นจริงความต้องการใช้ข้าว (Demand) จะน้อยกว่าการผลิต (Supply) ซึ่งในอดีตที่ผ่านมามีการประมาณการว่าผลผลิตข้าวเปลือก จะมีประมาณ 34 ล้านตันข้าวเปลือก ในขณะที่ความต้องการใช้ข้าวอยู่ที่ประมาณ 28 ล้านตันข้าวเปลือก เกิด Over Supply ประมาณ 6 ล้านตันข้าวเปลือก เมื่อสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้ว จะได้ประมาณ 22 ล้านตันข้าวสาร ส่งออกประมาณ 9 – 10 ล้านตัน บริโภคภายในประเทศ ประมาณ 10 ล้านตัน ส่วนที่เหลือจะใช้เพื่อทำพันธุ์และใช้ในอุตสาหกรรม โดยรายละเอียดของปัญหา ดังนี้

1) ด้านอุปทาน (Supply)

1.1) ข้อมูลผลผลิตและพื้นที่ปลูก จากการประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาคเอกชนและผู้ประกอบการโรงสี พบว่าการจัดเก็บข้อมูลผลผลิตและพื้นที่ปลูก ไม่สะท้อนข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน เนื่องจากแปลงนาแต่ละพื้นที่จะมีการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกัน อาทิ การสร้างคันนารอบแปลง การสร้างเถียงนาในแปลง หากแปลงนามีการสร้างคันนาหรือเถียงนาในพื้นที่มาก จะส่งผลต่อการจัดเก็บข้อมูลที่อาจไม่สะท้อนผลผลิตที่แท้จริงได้ เนื่องจากไม่ได้ตัดทอนลดพื้นที่การผลิตลง นอกจากนี้ การจัดเก็บข้อมูลไม่มีการแบ่งพื้นที่จัดเก็บตามประเภทพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่นาลุ่มกับพื้นที่นาดอน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถสะท้อนการสูญเสียที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ ทั้งจากภัยแล้งและน้ำท่วม เช่น หากพื้นที่ปลูกเป็นนาดอน เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ น้ำท่วม จะเกิดความสูญเสียผลผลิตในแปลงนาน้อยกว่าพื้นที่นาลุ่ม เช่นเดียวกับเมื่อเกิดภัยธรรมชาติน้ำแล้ง พื้นที่นาลุ่มจะเกิดความสูญเสียผลผลิตในแปลงนาน้อยกว่าพื้นที่นาดอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้งเกษตรกรที่อยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทาน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งจะได้รับผลกระทบมากเพราะส่วนใหญ่พึ่งพาน้ำฝนในการทำนาควรแยกประเภทให้ชัดเจนว่าอยู่ในเขตชลประทานหรือนอกเขตชลประทาน เนื่องจากแต่ละพื้นที่ผลผลิตต่อไร่แตกต่างกัน

1.2) พื้นที่ปลูกข้าวมีปริมาณมากเกินไป ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตมีมากกว่าความต้องการบริโภค การเปรียบเทียบความต้องการใช้ แผนการผลิต และผลผลิตที่เพาะปลูก ปีการผลิต 2563/64 พบว่าผลผลิตเพาะปลูกจริงมีปริมาณเท่ากับ 31.73 ล้านตันข้าวเปลือก ขณะที่การบริโภคข้าวมีเพียง 28.77 ล้านตันข้าวเปลือก จะเห็นว่าการมีส่วนเกินของผู้ผลิตมากถึง 2.96 ล้านตันข้าวเปลือก

1.3) การนำไปใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ การนำข้าวเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากมีต้นทุนราคาสูงกว่าสินค้าทดแทนชนิดอื่น อาทิ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ทำให้ปริมาณความต้องการใช้ในระบบอุตสาหกรรมมีน้อย

ตารางที่ 10 ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ในประเทศ ปี 2562 – 2565

(หน่วย : บาท/กก.)

ราคาวัตถุดิบในประเทศ	ปี 62	ปี 63	ปี 64	ปี 65
กลุ่มคาร์โบไฮเดรต				
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	9.06	8.87	9.95	12.23
ข้าวโพด (C.I.F)	7.00	5.47	6.94	10.22
ข้าวสาลี (C.I.F)	5.61	6.32	8.94	13.56
ข้าวบาร์เลย์ (C.I.F)	8.16	6.42	7.39	12.80
ปลายข้าว (ซีวัน)	9.69	10.83	10.46	11.64
รำข้าวขาว	8.89	8.99	9.90	11.53

ราคาวัตถุดิบในประเทศ	ปี 62	ปี 63	ปี 64	ปี 65
มันเส้น	6.30	6.51	7.24	8.49
กากถั่วเหลือง (กทม)	13.14	13.32	17.11	20.35
จากเมล็ดนำเข้า	13.22	13.47	17.44	20.51
นำเข้า	13.09	13.24	16.92	20.24
ปลาป่น เบอร์ 2	25.91	26.11	28.85	33.32
กาก DDGS (C.I.F)	7.42	7.76	10.45	11.56

ที่มา: กรมการค้าภายใน

2) ด้านอุปสงค์ (Demand)

2.1) การบริโภคข้าวลดลงของประชากรในประเทศ เนื่องจากจำนวนประชากรไทยและอัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ย/คน/ปี ที่ลดลง โดยข้อมูลคาดการณ์จำนวนประชากรไทย ปี 2566 จากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง พบว่า จำนวนประชากรไทยลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 0.2 หรือ ลดลงจาก 65,595,328 คน เหลือ 65,490,078 คน ในขณะที่อัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ยของประชากรไทย ก็มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจากผลการศึกษาของกรมการค้าภายในร่วมกับคณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า อัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ยของประชากรไทยลดลงต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2561 - 2564 โดยปี 2565 ประชากรไทยมีอัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ย 75.65 กก./คน/ปี ลดลงจากปี 2561 ที่มีอัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 100 กก./คน/ปี หรือ ลดลงร้อยละ 24.35 ซึ่งมีผลมาจากวิถีชีวิต และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากรไทยที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น พฤติกรรมการใส่ใจสุขภาพ และงดรับประทานอาหารมื้อเย็น งดแป้งและเปลี่ยนไปทานสลัดหรืออาหารเพื่อสุขภาพอื่น ๆ ความนิยมบริโภคอาหารตะวันตกและอาหารที่หลากหลายมากขึ้น ความเร่งรีบของสังคมเมือง และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Social Society) โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยทำงาน ซึ่งมีการบริโภคเฉลี่ย 72.41 กก./คน/ปี ซึ่งน้อยกว่าอัตราการบริโภคข้าวของประชากรไทยในภาพรวม

ตารางที่ 11 อัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ยต่อปี ตั้งแต่ปี 2561 - 2565

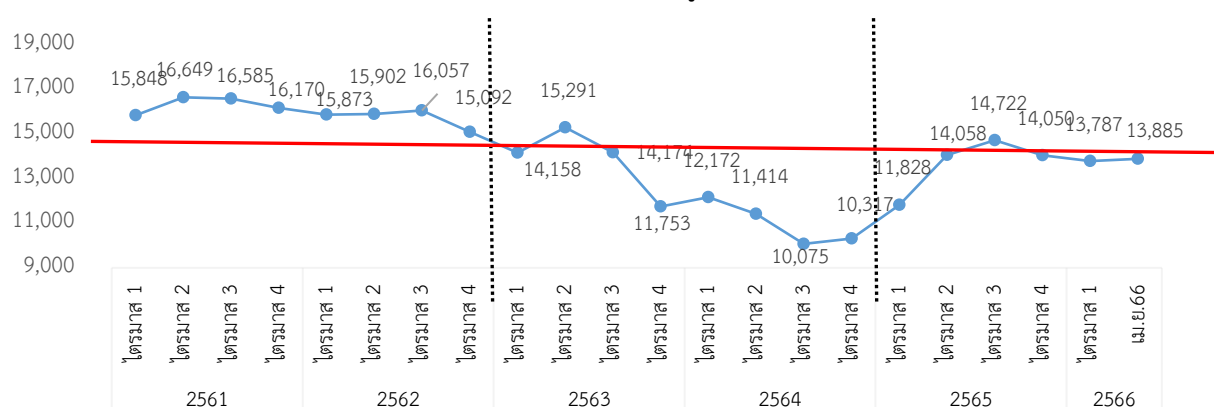
ปี	อัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ย (กก./คน/ปี)
2561 (1)	100.00
2562	82.89
2563	80.45
2564 (2)	77.99
2565 (3)	75.65
ผลต่าง (1) และ (3) (ร้อยละ)	-24.35
ผลต่าง (2) และ (3) (ร้อยละ)	-3.00

ที่มา: คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2562)

2.2) ราคาข้าวมีความผันผวน ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ปริมาณความต้องการข้าวในตลาดโลกลดลง ความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ ค่าเงินบาท นโยบายค้าข้าวของประเทศคู่แข่ง เป็นต้น โดยเมื่อพิจารณาราคาข้าวเปลือกหอมมะลิเฉลี่ยที่โรงสีรับซื้อในส่วนภูมิภาค รายไตรมาส ปี 2561 - 2566 (เม.ย.) พบว่า มีความผันผวนเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- ปี 2561 - 62 มีราคาสูงกว่าปกติ เนื่องจากเกิดภัยแล้ง
- ปี 2563 (Q4) - 64 ราคาปรับตัวลดลงจากปี 61 - 62 เนื่องจาก
 - การชะลอตัวของเศรษฐกิจ (โควิด-19) ทำให้กำลังซื้อลดลง นักท่องเที่ยวแรงงานต่างด้าวในประเทศลดลง ซึ่งทำให้การบริโภคลดลงตามไปด้วย
 - อินเดียมีการส่งออกมากขึ้น และข้าวบาสมามีราคาถูกลงจากตันละ 1,300 เหรียญสหรัฐฯ เป็นต้นละ 1,125 เหรียญสหรัฐฯ
 - เวียดนามผลิตข้าว ST ซึ่งสามารถทดแทนข้าวหอมมะลิไทยได้ในตลาดที่มีกำลังซื้อต่ำ
 - ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ภาคเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงปลายปี 64 ส่งผลต่อคุณภาพข้าว (ความชื้นสูง)
- ปี 65 ราคาเริ่มปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจาก
 - ค่าเงินบาทอ่อนค่า ทำให้ราคาข้าวไทยแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ ส่งออกได้เพิ่มขึ้น
 - สถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย เริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ และแรงงานต่างด้าวเข้าไทย ทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นจากปีก่อน

แผนภาพที่ 6 ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิเฉลี่ยที่โรงสีรับซื้อในส่วนภูมิภาค รายไตรมาส ปี 2561 - 2566 (เม.ย.)

ที่มา : กรมการค้าภายใน

2.3) ข้าวพื้่นนุ่ม ประเทศคู่แข่งของไทยมีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวพื้่นนุ่ม เพื่อแข่งกับกับข้าวหอมมะลิไทย โดยเฉพาะเวียดนาม ที่พัฒนาสายพันธุ์กลุ่มข้าวพื้่นนุ่มอย่างจริงจังหลายสายพันธุ์ ได้แก่ ข้าวจัสมิน 85 ST24 และ ST25 เป็นต้น โดยในส่วนของพันธุ์ ST25 ของเวียดนาม ซึ่งตั้งชื่อว่า “จัสมิน” ในปีที่ผ่านมาผลผลิตยังไม่เพียงพอจำหน่ายในประเทศที่ได้รับความนิยมสูงมาก เนื่องจากราคาถูกกว่าข้าวหอมมะลิ แต่ข้าวหอม ST25 ไม่มีความหอมเหมือนข้าวหอมมะลิไทย ทั้งนี้ ปัจจุบันตลาดมีความต้องการข้าวพื้่นนุ่มเพื่อการบริโภค และส่งออกอย่างต่อเนื่อง โดยตลาดส่งออกที่มีความต้องการข้าวพื้่นนุ่ม ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ตลาดอาเซียน เป็นต้น เนื่องจากข้าวมีความนุ่ม มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และมีราคาถูกกว่าข้าวหอมมะลิ โดยข้าวพื้่นนุ่มปลูกในเวลาเดียวกับข้าวหอมมะลิ มีระดับมิโลสใกล้เคียงกัน และบางพันธุ์มีรูปร่างใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิ ทำให้ไม่สามารถตรวจด้วยกายภาพ ดูเมล็ดไม่ออก การต้ม และย้อมสีไม่สามารถแยกได้ อาจเกิดปัญหาข้าวปลอมปนได้

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยสามารถบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์ และอุปทานได้ โดยการเพิ่มความต้องการใช้ข้าว (Demand) และลดการผลิต (Supply) ด้วยการดำเนินการ เช่น การรณรงค์กำหนดวันกินข้าวเป็นวาระแห่งชาติ ใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ ลดพื้นที่เพาะปลูก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโอกาสจากอุปสงค์ต่อสินค้าข้าวในโลกที่ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก โดยพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันได้ให้ความสนใจ ใส่ใจในเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ให้คุณค่าและพร้อมที่จะจ่ายเพิ่มขึ้นสำหรับสินค้าที่ตอบสนองคุณสมบัติดังกล่าว ก่อให้เกิดตลาดใหม่ ๆ สำหรับข้าวที่หลากหลายมากขึ้น ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาข้าวไทยให้มีคุณภาพที่หลากหลายตอบสนองตลาดเพิ่มมูลค่าให้ชาวไทย และสร้างรายได้ให้เกษตรกรและประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบกับตลาดข้าวโลกมีคู่แข่งมาก และมีคู่แข่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่ผลิตข้าวใกล้เคียงกับไทย ทำให้ไทยต้องมีการปรับตัวพัฒนาทั้งการผลิตและการค้าการตลาดให้เหนือคู่แข่ง

3) บริหารจัดการตลาดกลางข้าวโดยใช้เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ด้วยการรวมกลุ่มเกษตรกร และร่วมกันบริหารจัดการตลาดกลางให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ศูนย์กลางการเรียนรู้ และเป็นช่องทางการซื้อ-ขาย เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการสินค้าข้าวทั้งระบบให้ประสบความสำเร็จ โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีที่นาเป็นของตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการตลาดจะเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างแท้จริง อีกทั้ง ยังช่วยให้สามารถรับรู้ความต้องการ และปัญหาที่ตรงประเด็น ทำให้การบริหารจัดการสินค้าข้าวทั้งระบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การบริหารจัดการตลาดกลางข้าวโดยเกษตรกร ยังช่วยสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับเกษตรกร และเพิ่มอำนาจในการต่อรองการซื้อขายข้าวเปลือก สร้างความเชื่อมั่นว่าเกษตรกรจะไม่ถูกกดราคาอีกด้วย

โดยข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า จำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดทั่วประเทศ 10 ล้านครัวเรือน มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมากที่สุด ประมาณ 4.65 ล้านครัวเรือน หรือ ประมาณร้อยละ 47 ของเกษตรกรทั้งหมดในประเทศ และเมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นนิติบุคคลที่เป็นรายใหญ่เพียง 32 ราย มีพื้นที่เพาะปลูก 485 ไร่ เท่านั้น แบ่งเป็น พื้นที่เพาะปลูกข้าวเจ้า จำนวน 21 ราย 381 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกข้าวเหนียว จำนวน 11 ราย 104 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นเกษตรกรรายย่อย สะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาสินค้าข้าวทั้งระบบจะเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 7 จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในประเทศ ปี 2565

ตารางที่ 12 สรุปเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคล ที่ขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี 2565/66

ชนิดข้าว	จำนวนนิติบุคคล	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)
ข้าวเจ้า	21	381
ข้าวเหนียว	11	104
รวม	32	485

เมื่อพิจารณาลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่นาเป็นของตนเอง โดยมีจำนวน 3.4 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด ส่วนเกษตรกรที่เช่านามีเพียง 0.99 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นเกษตรกรที่ไม่สามารถระบุลักษณะการถือครองที่ดินได้ เช่น ถือครองที่ดิน ส.ป.ก. ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ชัดเจน เป็นต้น จำนวน 0.32 ล้านครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด ดังนั้น การใช้เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ในการแก้ไขปัญหา จึงเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของนาโดยแท้จริง

ตารางที่ 13 จำนวนเกษตรกร เนื้อที่ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 2565/66 (รอบที่ 1) จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	เกษตรกร (ครัวเรือน)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)
รวม	4,656,840	61,803,436
1.พื้นที่นาเป็นของตนเอง	3,395,813	38,644,232
2.เช่านา	986,489	12,975,979
3.อื่นๆ	274,538	10,183,224

หมายเหตุ : 1.ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร (ประมวลผล 24 เมษายน 2566)

2. อื่นๆ เช่น ถือครองที่ดิน ส.ป.ก. ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ชัดเจน เป็นต้น

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 กลไกคณะกรรมการ

การกำหนดนโยบายและมาตรการข้าว เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าว ซึ่งแต่ละรัฐบาลจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) แต่งตั้งโดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) แต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากขึ้นและสอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา โดยปัจจุบันเป็นคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีเรียกว่าคณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวแห่งชาติ (นบข.) มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นกรรมการ และเลขาธิการ และอธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ โดยมีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดกรอบนโยบาย แผนงาน และมาตรการเกี่ยวกับสินค้าข้าว เพื่อให้การบริหารสินค้าข้าวสอดคล้องกันทั้งระบบ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วง

2.2.2 หลักการและแนวคิด

1) นโยบายเกษตรผลิตพาณิชย์ตลาด

“เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” เป็นแนวคิดภายใต้ยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต โดยน่านโยบายในภาคการเกษตรระหว่างความร่วมมือของสามฝ่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร มีการวางเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรและอาหารคุณภาพของโลก ซึ่งขับเคลื่อนโดย 2 กระทรวง ได้แก่

○ กระทรวงพาณิชย์ มีบทบาทในการเชื่อมโยงสนับสนุนสินค้าเชื่อมโยงระหว่างภาคความต้องการและภาคการผลิตกับตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยมีพาณิชย์จังหวัดเป็นเซลล์แมนจังหวัด เชื่อมโยงใช้กลไกตลาดทั้งในแบบออนไลน์และออฟไลน์ และตลาดไฮบริด และมีทูตพาณิชย์ทั่วโลก เป็นเซลล์แมนประเทศผลักดันสินค้าเกษตรไทยสู่ตลาดโลก โดยมุ่งหาตลาดใหม่แต่ยังคงรักษาฐานตลาดเดิม ภายใต้แนวคิด “พาณิชย์ทันสมัย”

○ **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์** มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ภายใต้แนวคิด “เกษตรทันสมัย” เช่น เกษตรปลอดภัย เกษตรนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ และเป็นไปตามมาตรฐานสากล

โดยเป้าหมายสำคัญของ “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” คือ “หนึ่งสร้าง สามเพิ่ม” ได้แก่ (1) **สร้าง**ประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเกษตร และอาหารคุณภาพของโลก และ 3 **เพิ่ม** ได้แก่ (1) **เพิ่ม**ขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ (2) **เพิ่ม**การขยายตัวของ GDP ของประเทศในภาพรวม และ (3) **เพิ่ม**รายได้ของเกษตรกรและผู้ประกอบการไทยทุกระดับ ซึ่งมีพันธกิจ การบูรณาการร่วมกันในการดำเนินการตามพันธกิจร่วม 4 ประการ ดังนี้ (1) การสร้าง Single Big Data ที่ใช้ข้อมูลจากฐานเดียวกัน (2) การสร้างแพลตฟอร์มกลาง “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” (3) การสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตร และ (4) การพัฒนาเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ส่งออก

2) ทฤษฎีอุปสงค์และอุปทาน

2.1) ทฤษฎีอุปสงค์ (Demand)

อุปสงค์ (Demand) หมายถึง ปริมาณสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีผู้ต้องการซื้อ ณ ระดับราคาต่าง ๆ ของสินค้านั้นภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยสมมติให้ปัจจัยอื่น ๆ ที่กำหนดอุปสงค์คงที่ ความต้องการในนี้ต้องมีอำนาจซื้อ (purchasing power หรือ ability to pay) ด้วย ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีแต่ความต้องการในตัวสินค้าโดยไม่มีเงินที่จะจ่ายซื้อ เราเรียกความต้องการลักษณะนั้นว่า “ความต้องการ (want)” ไม่ใช่ “อุปสงค์ (Demand)” ดังนั้น องค์ประกอบของอุปสงค์จะประกอบด้วย ความต้องการและอำนาจซื้อ

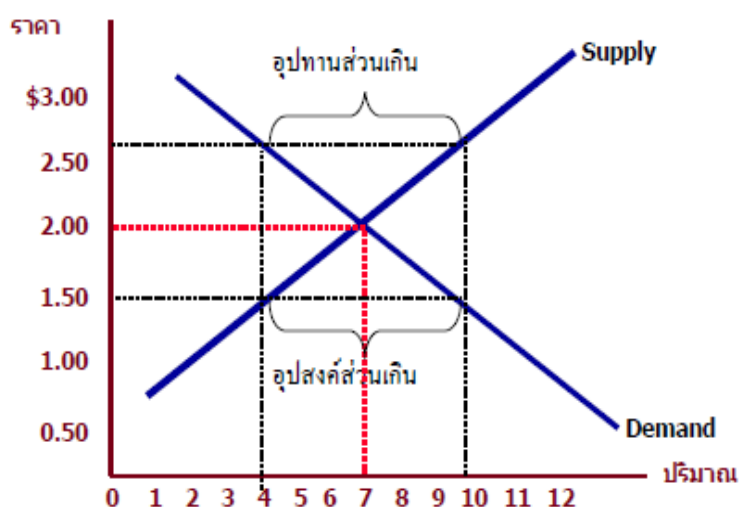
2.2) ทฤษฎีอุปทาน (Supply)

อุปทาน (Supply) หมายถึง ปริมาณสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตเต็มใจนำออกเสนอขายในตลาดภายในระยะเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่าง ๆ กันของสินค้าและบริการนั้น โดยสมมติให้ปัจจัยอื่น ๆ ที่กำหนดอุปทานคงที่

2.3) การกำหนดดุลยภาพ (Market Equilibrium)

อุปสงค์เท่ากับอุปทาน จะได้ราคาดุลยภาพ (Price Equilibrium) และ ปริมาณดุลยภาพ (Quantity Equilibrium) จากกราฟที่ 5 ราคาดุลยภาพ เท่ากับ 2 บาท และปริมาณดุลยภาพเท่ากับ 7 หน่วย

แผนภาพที่ 8 การกำหนดดุลยภาพของตลาด

ณ ระดับราคาต่ำกว่า 2 บาทจะเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand) เช่น ที่ระดับราคา 1.5 บาท ปริมาณอุปสงค์เท่ากับ 10 หน่วย แต่ ณ ระดับราคาดังกล่าว มีปริมาณอุปทานเท่ากับ 4 หน่วย เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน 6 หน่วย ดังนั้น ราคาสินค้าต้องปรับตัวเพิ่มขึ้นเพื่อให้ปริมาณอุปสงค์ลดลงและอุปทานเพิ่มขึ้น

ณ ระดับราคาสูงกว่า 2 บาทจะเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) เช่น ที่ระดับราคา 2.5 บาท ปริมาณอุปสงค์เท่ากับ 4 หน่วย แต่ ณ ระดับราคาดังกล่าว มีปริมาณอุปทานเท่ากับ 10 หน่วย เกิดอุปทานส่วนเกิน 6 หน่วย ดังนั้น ราคาสินค้าต้องปรับตัวลดลงเพื่อให้ปริมาณอุปสงค์เพิ่มขึ้นและอุปทานลดลง

สรุป
 อุปสงค์ส่วนเกิน(Excess Demand): Demand > Supply จะทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้น
 อุปทานส่วนเกิน (Excess Supply): Demand < Supply จะทำให้ราคาสินค้าลดลง

2.2.3 ข้อเสนอแนะทางในการบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์

ที่ผ่านมารัฐบาลดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นมาโดยตลอด เช่น โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มาตรการคู้ชานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ได้แก่ โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเสนอแนะทางการบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวในระยะยาวที่ให้สอดคล้องกับแนวคิด “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต ดังนี้

ตารางที่ 14 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารห่วงโซ่อุปทานข้าวในระยะยาวที่สอดคล้องกับแนวคิด “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” ภายใต้ยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.ลดอุปทาน (Supply)		
1.1 การใช้ข้อมูลจากฐานเดียวกัน (Single Big Data) ทบทวนการจัดเก็บข้อมูลด้านการผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่สะท้อนข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน		
- ออกแบบคู่มือสำหรับการจัดเก็บที่เป็นมาตรฐานใหม่	- กรมการค้าภายใน (คน.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการ นบข. เสนอคณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวแห่งชาติ (นบข.) ให้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จัดเก็บข้อมูลโดยตรง เพื่อเสนอปัญหาของการนำข้อมูลมาใช้ในการพิจารณากำหนดมาตรการและนโยบาย เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริง - สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่จัดเก็บข้อมูล (Single Big Data) ซึ่งเป็นไปตามนโยบายตลาดนำการผลิตที่ร่วมกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยวัดพื้นที่คัมนาและเถียงนา เพิ่มการจัดเก็บข้อมูลที่นำกลุ่มนาดอน โดยจะต้องนิยามความหมายของนากลุ่มนาดอนให้ชัดเจน และจัดเก็บข้อมูลแยกตามในเขตและนอกเขตชลประทาน - เมื่อได้ข้อมูลที่มีการปรับแก้ไขตามที่เสนอเรียบร้อยแล้ว สนค. กระทรวงพาณิชย์ จะนำลงในระบบ คิค้า.Com ซึ่งเป็นข้อมูล Single Big Data และสศก.	- มีข้อมูลในการกำหนดนโยบายและวางแผนการเกษตรได้อย่างเหมาะสม - สามารถบริหารจัดการ Supply และ Demand ให้เกิดความสมดุลได้ - มีข้อมูลสถิติพื้นที่ผลิตและผลผลิตที่สะท้อนความเป็นจริง และเป็นปัจจุบัน

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะนำข้อมูลลงในระบบที่เกี่ยวข้อง เช่น เว็บไซต์ข้อมูลเศรษฐกิจเกษตรของ สศก. เป็นต้น	
1.2 เพิ่มศักยภาพการเพาะปลูก/ลดพื้นที่ โดยจูงใจให้เกษตรกรที่มีพื้นที่นาเกิน 10 ไร่ ให้ขุดบ่อจืดในพื้นที่นา และปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดแทนการปลูกข้าว เพื่อเป็นการลดพื้นที่ปลูกข้าวส่วนเกินในประเทศ และช่วยให้มีน้ำ สำหรับเพาะปลูกตลอดปี		
- ส่งเสริมการขุดบ่อในพื้นที่นา : ขุด “บ่อจืด”	- ส่งเสริมการขุดบ่อจืดที่มีพื้นที่ 750 ตารางเมตร/ไร่ (1 ไร่ = 1,600 ตารางเมตร) ฟรี (จากเดิมเกษตรกรต้องจ่ายเงินสมทบ 2,500 บาท/บ่อ) โดยให้กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานหลัก และกรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานสนับสนุน พื้นที่ใช้ขุดบ่อ = $750/1,600$ ตารางเมตร = 0.468 ล้านไร่ เป้าหมาย 1 ล้านครัวเรือน -ให้กรมพัฒนาที่ดินจัดหางบประมาณในการดำเนินโครงการฯ ขุดบ่อจืด -	- ลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวลงอย่างน้อย 400,000 ไร่ (ผลผลิตประมาณ 0.144 ล้านตันข้าวเปลือก) -มีแหล่งน้ำสำหรับใช้เพาะปลูกเพิ่มขึ้นตลอดทั้งปี
- ส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนการปลูกข้าว	-กรมการข้าว กรมการค้าภายใน กรมส่งเสริมการเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร่วมกันส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนการปลูกข้าว ที่มีพื้นที่ 0.5 – 1 ไร่ โดยให้การสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการเพาะปลูกปลอดดอกเบี้ย อาทิ เครื่องจักรวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต เป้าหมาย 1 ล้านครัวเรือน	-เป้าหมาย 1 ล้านครัวเรือน ลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวลงอย่างน้อย 400,000 – 800,000 ไร่ (ผลผลิตประมาณ 0.144 – 0.288 ล้านตันข้าวเปลือก) -เพิ่มปริมาณการปลูกพืชชนิดอื่นได้ เช่น ข้าวโพดได้ 700,000 ตัน ทดแทนการนำเข้าข้าวโพดและสินค้าทดแทนที่นำเข้าปีละ 2-3 ล้านตัน -เกษตรกรจะได้รับกำไรเพิ่มขึ้นจากการปลูกข้าวโพด 2,543 บาท/ไร่ และมันสำปะหลัง 3,644 บาทต่อไร่

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ			
		รายการ	ข้าว	ข้าวโพด	มัน สำปะหลัง
		ต้นทุน (บาท/ไร่)	4,120	3,675	6,445
		ผลผลิตต่อ ไร่ (กก.)	362	750	3,363
		ราคา (บาท/ไร่)	4,706	6,218	10,089
		กำไร (บาท/ไร่)	+586	+2,543	3,644

1.3 ส่งเสริมการปลูกข้าวเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ โดยลดพื้นที่การปลูกข้าวหอมมะลิ

<p>-ส่งเสริมการใช้ข้าว ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงประมาณ 1,200 – 1,500 กิโลกรัมต่อไร่ มีโปรตีนประมาณ ร้อยละ 9 เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์</p>	<p>การส่งเสริมการใช้ข้าว เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ ให้บูรณาการร่วมกัน ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -จัด Zoning กำหนดเขตส่งเสริมการปลูกข้าว เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ที่มีโรงงานผลิตอาหารสัตว์ โดยพื้นที่เป้าหมายคือ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิประมาณ 60,000 ไร่ และอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิที่มีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิประมาณ 180,000 ไร่ เป็นต้น โดยกรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ เกษตรจังหวัด กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร -กรมการข้าว ให้การสนับสนุนพันธุ์ข้าวสำหรับปลูกเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ -สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เชื่อมโยงผู้ปลูกข้าวในเขต Zoning กับโรงงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ ลงอย่างน้อย 200,000 ไร่ (ผลผลิตประมาณ 0.072 ล้านตันข้าวเปลือก) -พัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพอาหารสัตว์ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตรงความต้องการของโรงงานอาหารสัตว์ -เกษตรกรได้รับราคาที่เหมาะสม -ป้องกันการนำไปผสมกับข้าว สำหรับการบริโภคทั่วไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ
--	---	---

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	ผู้ผลิตอาหารสัตว์ โดยจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายให้เข้าสู่รูปแบบ Contract Farming	
2.เพิ่มอุปสงค์ (Demand)		
2.1 จัดสรรองค์กำหนดวันกินข้าวเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อกระตุ้นการบริโภคข้าวในประเทศ และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศผ่านภัตตาคาร โรงแรมห้างสรรพสินค้า และร้านอาหาร ให้มียอดการจำหน่ายเพิ่มขึ้น		
- กำหนดวัน 1 วัน สำหรับการรณรงค์ให้ประชาชนในประเทศบริโภคข้าวในวันนั้น แทนการบริโภคสินค้าอื่น	- กรมการค้าภายใน (คน.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการ นบข. เสนอคณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวแห่งชาติ (นบข.) ให้มีวันรณรงค์กินข้าว 1 วันของทุกวันพฤหัสบดี เช่นเดียวกับนโยบายออกกำลังกาย Made In Thailand ประหยัดไฟในเวลา 18.30 - 20.00 น. เป็นต้น - กำหนดการบริโภคเป้าหมายต่อหัวต่อปีที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการผลิตในประเทศ และเป็นการลดอุปทานส่วนเกินในระบบ โดยกำหนดให้ประชากรไทยบริโภคเพิ่มขึ้น ร้อยละ 50 ของปริมาณการบริโภคเดิม หรือเพิ่มขึ้น 0.1 กก./คน/ปี จากอยู่ที่ 0.2 กก./คน/วัน เป็น 0.3 กก./คน/วัน จำนวน 52 สัปดาห์ต่อปี ส่งผลให้อัตราการบริโภคของประชากรไทยเพิ่มขึ้น 5.2 กก./คน/ปี หรือเพิ่มขึ้นจาก 76 กก./คน/ปี เป็น 81 กก./คน/ปี	การบริโภคเพิ่มขึ้น เป็น 81 กก./คน/ปี ซึ่งจะทำให้การบริโภคภายในประเทศ เพิ่มขึ้น จากเดิมประมาณ 4.954 ล้านตันข้าวสารต่อปี เป็นประมาณ 5.304 ล้านตันข้าวสารต่อปี
2.2 การป้องกันความผันผวนของราคา		
การกำหนดตำแหน่งให้ข้าวหอมมะลิไทยเป็นอันดับ 1 ในตลาดข้าว	กรมการค้าต่างประเทศ และสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการ	- สามารถยกระดับการบริโภคข้าวหอมมะลิไทยเป็นสินค้า Image of Life Style

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
<p>ระดับ Premium เพื่อยกระดับ (Image) สินค้าข้าวไทยให้เป็นสินค้า Premium อย่างแท้จริง</p>	<p>-สร้างทีมนักขายเพื่อรักษาตลาดเดิม ฟื้นฟูตลาดเก่า แสวงหาตลาดใหม่ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคข้าวไทยผ่านร้านอาหารไทยในต่างประเทศ และจัดกิจกรรมจับคู่เจรจาธุรกิจกับกลุ่มลูกค้าใหม่ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรม Food Service (ภัตตาคาร โรงแรม Catering)</p> <p>-ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของข้าวหอมมะลิไทยและส่งเสริมให้เกิดค่านิยมการบริโภคข้าวไทยในกลุ่มผู้บริโภคต่างประเทศในวงกว้าง โดยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ผู้บริโภคผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เพื่อสร้าง Image ให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกว่าเป็นผู้มีรสนิยม ถ้าได้บริโภคข้าวหอมมะลิของไทย เหมือนการได้บริโภคไวน์จากฝรั่งเศส กาแฟจากบราซิล สาเกจากญี่ปุ่น</p> <p>-เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรข้าวไทย และส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ส่งออกข้าวไทยและผู้นำเข้า เพื่อสร้าง Brand Loyalty โดยการ (๑) จัดคณะผู้แทนการค้าภาครัฐและเอกชนไทย เพื่อเจรจาขยายตลาด กระชับความสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมั่น และแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งออกข้าวไทย และ (๒) จัดทำข้อตกลงกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนของประเทศผู้ซื้อข้าวในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นระหว่างผู้ซื้อ – ผู้ขาย</p>	<p>Product ทำให้ผู้บริโภคเชื่อว่าการบริโภคข้าวที่ทำให้ตนเองเป็นผู้มีรสนิยมในการรับประทานต้องเป็นข้าวหอมมะลิไทยเท่านั้น</p> <p>-ผู้บริโภคมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้นแม้ว่าจะจ่ายแพงกว่าปกติ</p> <p>-ช่วยลดความผันผวนของราคาข้าวเปลือกหอมมะลิในประเทศ</p>
2.3 กำหนดมาตรฐานสินค้าข้าวพื้่นนุ่ม เพื่อป้องกันการปลอมปนกับข้าวหอมมะลิ		
<p>จัดทำมาตรฐานข้าวพื้่นนุ่ม</p>	<p>การจัดทำมาตรฐานข้าวพื้่นนุ่ม ให้กรมการค้าต่างประเทศ เป็นหน่วยงาน</p>	<p>-ป้องกันการปลอมปนของข้าวพื้่นนุ่มกับข้าวหอมมะลิไทย</p>

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	<p>หลัก และหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กรมการข้าว สำนักงานคณะกรรมการตรวจข้าว สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า สมาคมโรงสีข้าวไทย โดยดำเนินการ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -จัดตั้งคณะทำงานพิจารณามาตรฐานสินค้าข้าวนุ่ม เพื่อพิจารณากำหนดรายละเอียดมาตรฐานสินค้าข้าวนุ่ม พร้อมทั้งวิธีการตรวจสอบหรือทดสอบ -ยกร่างมาตรฐานสินค้าข้าวนุ่ม พ.ศ. -เสนอคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าพิจารณา 	<ul style="list-style-type: none"> -ผู้ซื้อมีความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานข้าวพื้นนุ่มในระดับส่งออก -สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดต่างประเทศที่มีความต้องการข้าวพื้นนุ่มคุณภาพได้
<p>3.บริหารจัดการตลาดกลางข้าวโดยใช้เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ด้วยการรวมกลุ่มเกษตรกรและร่วมกันบริหารจัดการตลาดกลางให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ศูนย์กลางการเรียนรู้ และเป็นช่องทางทางการซื้อ-ขาย เพื่อสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด เพิ่มช่องทางจำหน่ายให้กับเกษตรกร และเพิ่มอำนาจในการต่อรองการซื้อขายข้าวเปลือก สร้างความเชื่อมั่นว่าเกษตรกรจะไม่ถูกกดราคา</p>		
<p>บริหารจัดการตลาดกลางข้าว โดยกลุ่มเกษตรกร</p>	<p>สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กรมการค้าภายใน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมโรงสีข้าวไทย โรงสีในพื้นที่ ท่าข้าว ดำเนินการ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -กิจกรรมที่ 1 บริหารตลาดกลางให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน อย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง -กิจกรรมที่ 2 ตลาดกลางสำหรับเกษตรกรเพื่อเป็นช่องทางจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร และจะ 	<ul style="list-style-type: none"> -เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารทางการตลาดที่ตรงกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

แผนงาน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	<p>ส่งผลให้เกษตรกรรักษาคุณภาพสินค้า แบ่งเป็น 2 ระดับ</p> <p>(1) ตลาดนัดข้าวเปลือก โดยช่วงเวลา ที่ข้าวเปลือกออกสู่ตลาดมาก พาณิชย์ จังหวัดนำผู้ซื้อมาแข่งขันการรับซื้อ เพื่อให้เกษตรกรพบผู้ซื้อที่มีความ หลากหลายให้มีทางเลือกในการ จำหน่ายอันจะทำให้ได้รับประโยชน์ ด้านรายได้และราคาการรับซื้อ</p> <p>(2) ตลาดประมูลข้าวเปลือก ให้กลุ่ม เกษตรกร หรือเกษตรกรรายเดียว นำ ตัวอย่างข้าวเปลือกมาให้ผู้สนใจซื้อ เช่น โรงสี ทำข้าว แข่งขันประมูล ซึ่งจะทำ ให้เกษตรกรที่ทำคุณภาพข้าวเปลือก ได้รับราคาสูงได้รับราคา และจะจูงใจ ในการผลิตข้าวเปลือกที่มีคุณภาพต่อไป</p>	<p>-เกษตรกรเป็นศูนย์กลางมีอำนาจต่อรองมากขึ้น</p> <p>-เกษตรกร สามารถจำหน่ายข้าวเปลือกได้ใน ราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกกดราคาจากผู้ซื้อ</p> <p>- เกษตรกรได้รับรายได้เพิ่มขึ้น โดยจะได้รับ ราคาที่แตกต่างกันไปตามคุณภาพ ข้าวเปลือก</p> <p>- เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการชั่ง น้ำหนัก ตรวจสอบคุณภาพข้าว และมี อำนาจในการต่อรองมากขึ้น</p> <p>- เกษตรกรมีการพัฒนาและปรับปรุง คุณภาพข้าวเปลือกของตนเองให้สามารถ แข่งขันได้</p>

โดยสรุปผลจากการดำเนินการตามแนวทางลดอุปทาน (Supply) และเพิ่มอุปสงค์ (Demand) สามารถลด อุปทานได้ 0.507 ล้านตันข้าวเปลือก และเพิ่มอุปสงค์ได้ 0.538 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งเมื่อคำนวณแล้ว ช่วยลด Over Supply ได้ 1.045 ล้านตันข้าวเปลือก (1.608 ล้านตันข้าวสาร) รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 15 ผลการดำเนินการตามแนวทางลดอุปทาน (Supply) และเพิ่มอุปสงค์ (Demand)

แนวทาง	ลดอุปทาน (Supply)	เพิ่มอุปสงค์ (Demand)
1. ส่งเสริมการชุดบ่อในพื้นที่นา (ชุดบ่อจิ๋ว)	400,000 ไร่ (ผลผลิต 0.144 ลต.ขป.)	-
2. ส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนการปลูก	400,000 – 800,000 ไร่ (ผลผลิต 0.144 – 0.289 ลต.ขป.)	-
3. รมรงค์กำหนดวันกินข้าว		0.35 ล้านตันข้าวสารต่อปี (0.538 ลต.ขป.)

4.ส่งเสริมการปลูกข้าวเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์	ลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ อย่างน้อย 200,000 ไร่ (ผลผลิต 0.072 ลต.ขป.)	
พื้นที่ (ไร่)	1,400,000	-
ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก)	-0.507	+0.538

ตารางที่ 16 อุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ก่อนและหลังการดำเนินการตามแนวทางที่เสนอ

หน่วย : ล้านตันข้าวเปลือก (ล้านตันข้าวสาร)

	อุปทาน (Supply)	อุปสงค์ (Demand)	Over Supply
ก่อน	9.98	6.72	3.26 (5.015)
ผลการดำเนินการ	-0.507	+0.538	
หลัง	9.473	7.258	2.215 (3.407)
ส่วนต่าง	-	-	-1.045 (3.970)
%	-5.08	+8.00	-32.06%

2.2.4 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอพร้อมแนวทางการบริหารจัดการ

1) ด้านข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว สามารถพร้อมใช้ตลอดเวลา ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีการจัดเก็บจากหลากหลายหน่วยงาน และมีทั้งข้อมูลที่เปิดเผยได้และเปิดเผยไม่ได้ อาทิ ข้อมูลเชิงลึกของบริษัท ห้าง ร้าน ภาคเอกชน การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ มีความอ่อนไหวค่อนข้างมาก ดังนั้น จึงควรมีระบบฐานข้อมูล ที่รวมข้อมูลด้านความต้องการใช้ของตลาดทั้งไทย และต่างประเทศ โดยขอความร่วมมือ ภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้นำเข้าและส่งออกในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นปัจจุบัน ดังนั้น กระทรวงพาณิชย์ต้องจัดเก็บข้อมูลรวมทั้งสำรวจ ศึกษา พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศเชิงลึก เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการบริโภคที่แท้จริง และสามารถผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการของตลาด โดยสามารถนำผลการศึกษามาปรับใช้กับนโยบายของภาครัฐ การออกมาตรการกำกับดูแล และการวางแผนการผลิตของเกษตรกรที่สอดคล้องกับความต้องการได้อย่างเหมาะสม

2) ด้านการผลิต เกษตรกรขาดการวางแผนการผลิต ทำให้ผลผลิตมีความไม่แน่นอน ส่งผลต่อการทำสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ประกอบการทำได้ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากไม่สามารถกำหนดปริมาณที่แน่นอนได้นอกจากนี้ผลผลิตยังไม่ได้มาตรฐานเพียงพอ เนื่องจากการผลิตเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ส่งผลต่อตลาดที่รองรับปริมาณผลผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด และต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ดังนั้น หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อาทิ กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดินและกรมชลประทาน ควรวางแผนการบริหารจัดการปริมาณให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเผยแพร่เทคนิค รวมถึงเทคโนโลยีการผลิต โดยใช้กลไกการร่วมกลุ่มของเครือข่ายเกษตรกรกรมจังหวัด การพัฒนามาตรฐานการรับรองสินค้า ให้เป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมผลักดันและประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานรับรองสินค้า ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์แบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มมีการบริหารจัดการร่วมกันในการผลิตและจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่ชัดเจน อีกทั้งยังสามารถให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งเพิ่มศักยภาพการผลิตทำให้ผลผลิตได้มาตรฐาน

3) ด้านการตลาด เนื่องจากการขยายการผลิตในรูปแบบต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น จะส่งผลต่อตลาดที่รองรับปริมาณผลผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมการค้าภายในควรส่งเสริมช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ ในการรองรับและสอดคล้องกับการหากลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่แท้จริงในตลาดโลก อาทิ การค้าออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Lazada Shopee JD Central เป็นต้น และการ Live จำหน่ายสินค้าในช่องทางต่าง ๆ เช่น Facebook Instagram และ TikTok เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางที่ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงผู้บริโภค และจำหน่ายสินค้าได้เอง อย่างไรก็ตามข่าวสารเป็นสินค้าน้ำหนักค่อนข้างมากจึงมีข้อจำกัด ในการขนส่ง

4) บุคลากร ที่อาจขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน การศึกษาข้อมูลเชิงลึก รวมถึงทักษะการให้ข้อมูลกับผู้ประกอบการ ซึ่งบุคลากรต้องมีความรู้และความเข้าใจในสภาวะแวดล้อมของตลาด นอกจากนี้การพัฒนาความรู้ด้านภาษา เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตลาดต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการอบรมทักษะความรู้ และพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

ผู้นำที่ขับเคลื่อน “การส่งเสริมการค้าสินค้าข้าว ภายใต้นโยบายเกษตรผลิตพาณิชย์ตลาด” ควรมีทักษะดังนี้

1) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล โดยอาศัยเทคโนโลยีทางด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อมูลในประเทศและต่างประเทศ ความต้องการของประชาชน ปัญหาอื่น ๆ ที่มีผลต่อส่วนรวม สามารถที่จะวางแผนยุทธศาสตร์ กำหนดนโยบาย ให้เกิดความชัดเจนสามารถเข้าใจในยุทธวิธีและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล วางแผนและพัฒนา

เพื่อให้องค์กรสามารถแก้ไขวิกฤต หรือใช้โอกาสที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์และนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้นในอนาคตได้

2) เป็นผู้นำที่มีจริยธรรม/คุณธรรม (Ethics) ในการดำเนินนโยบาย โปร่งใส ตรวจสอบได้ การดำเนินนโยบายทุกขั้นตอนควรอยู่บนพื้นฐานของการมีจริยธรรม ความดี และสำนึกถึงผลประโยชน์ของ ประชาชน และส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความเชื่อมั่น/ศรัทธาแก่ผู้ตามได้

3) เป็นผู้นำที่เข้าถึงจิตใจคน (Influence) มีความสามารถในการจูงใจ ทำให้เห็นคล้อยตามและเกิดความกระตือรือร้นในการดำเนินตามนโยบาย โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ให้มีส่วนร่วมในทีม มีส่วนร่วมในความสำเร็จที่สำคัญ ให้การยอมรับและมีผลตอบแทนที่คุ้มค่าเป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ และแนวคิดในวัตถุประสงค์นำไปสู่ความสำเร็จ

4) เป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking & Digital technology) คิดนอกกรอบ กล้าทดลองนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมสำหรับการแก้ปัญหา การคิดค้นสินค้าและบริการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ที่รู้เท่าทันเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่มาใช้ในการสร้างประโยชน์หรือเพิ่มมูลค่าให้แก่ตนเอง ทีมงานและองค์กรได้อย่างสร้างสรรค์แตกต่าง และมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์. (๒๕๕๙). **ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ข้าวหอมมะลิไทยเป็นสินค้ามาตรฐานและมาตรฐานสินค้าข้าวหอมมะลิไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙** (ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๙). นนทบุรี : ผู้แต่ง.
- การประชุมคณะกรรมการพิจารณามาตรฐานสินค้าข้าวหอมมะลิ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓. (๒๕๖๓). **สรุปผลการประชุมคณะกรรมการพิจารณามาตรฐานสินค้าข้าวหอมมะลิ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓**. วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๓.
- กรมการข้าว. (๒๕๖๖). **รายงานสถานการณ์การเพาะปลูกข้าว ปี ๒๕๖๕/๖๖ รอบที่ ๑ (ประเมินสถานการณ์ ครั้งที่ ๒)**. เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๕. กรุงเทพมหานคร.
- กรมการข้าว. (๒๕๖๖). **รายงานสถานการณ์การเพาะปลูกข้าว ปี ๒๕๖๕/๖๖ รอบที่ ๒ (ประเมินสถานการณ์ ครั้งที่ ๑)**. เดือนมิถุนายน ๒๕๖๕. กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556) .**เรื่องนำรู้เกี่ยวกับข้าว**.กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิทยบริการเพื่อส่งเสริมการเกษตรกรมส่งเสริม การเกษตร. กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559).**ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการเกษตร.
- วันรัช มิ่งมณีนาคิน. (๒๕๕๒). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. (พิมพ์ครั้งที่ ๑๙). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (๒๕๕๙). **โครงการการจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสทางการค้าการลงทุนและพัฒนาต้นแบบธุรกิจสินค้าเกษตร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (๒๕๖๖). **ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร**. จาก <https://www.oae.go.th>, (สืบค้น ๑๙ เมษายน ๒๕๖๖)
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (๒๕๖๖). **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี ๒๕๖๖**. จาก <https://www.oae.go.th/assets/portals/๑/files/journal/๒๕๖๕/๒๓๑๒๒๕๖๕๒๕๖๖.pdf>, (สืบค้น ๑๙ เมษายน ๒๕๖๖)
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. **FAO Rice Price Update**. From <http://www.fao.org/economic/est/publications/rice-publications/the-fao-rice-price-update/en/>, (accessed March 30, 2023)
- Trade Map. **Trade statistics for international business development**. From <https://www.trademap.org/Index.aspx>, (accessed March 30, 2023)

USDA Foreign Agricultural Service. (2023). **Rice, World Market and Trade**, United States :
USDA Foreign Agricultural Service.

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล
นายภุชธนา ทองประเสริฐ

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปี 2539
 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2552
 ปริญญาโท เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี 2546

ประสบการณ์การรับราชการ

- ปี 2544 นักวิชาการพาณิชย์ 3 สำนักงานการค้าภายในจังหวัดสระแก้ว กรมการค้าภายใน
 ปี 2546 นักวิชาการพาณิชย์ 4 สำนักงานการค้าภายในจังหวัดปราจีนบุรี กรมการค้าภายใน
 ปี 2548 นักวิชาการพาณิชย์ 5 สำนักงานการค้าภายในจังหวัดนนทบุรี กรมการค้าภายใน
 ปี 2551 นักวิชาการพาณิชย์ 6ว สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน
 ปี 2551 นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน
 ปี 2558 นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ กองส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร 2 กรมการค้าภายใน
 ปี 2563 ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร 2 (ผู้อำนวยการระดับต้น) กรมการค้าภายใน
 ปี 2565 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร (วิชาการระดับเชี่ยวชาญ) กรมการค้าภายใน

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

- ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร 1
 กองส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร 1 กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์